

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการพัฒนาระบบสื่อสาร คมโนมัยทำให้การติดต่อข่าวสารข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วทั่วโลก ส่งผลให้กลุ่มชนในโลกต้องพึ่งพาอาศัยกัน (พนม พงษ์ไพบูลย์ , 2539) อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายเปิดประเทศ ประเทศไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทุก ๆ ด้านได้เปลี่ยนแปลงไป (กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ , 2539) ด้วยเหตุนี้ โลกาภิวัตน์จึงก่อให้เกิดการแข่งขันกันอย่างสูงระหว่างประเทศต่าง ๆ ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องแข่งขันกับนานาประเทศเพื่อให้อยู่ในประชาคมโลกได้ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , ม.ป.ป.)

ปัจจุบันการเรียนการสอนเข้าสู่ยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสง แหล่งความรู้มีอยู่ทั่วไปรอบ ๆ ตัว นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จาก “ ครูคน ” และ “ ครูเครื่อง ” (สมุน อมรวีวัฒน์ , 2540) ซึ่งการเรียนรู้นี้ตามนัยแห่งพุทธธรรมได้เห็นว่า มนุษย์นั้นมีความแตกต่างหลากหลาย มีภาวะทางสติปัญญา ความสนใจ ความถนัด ความสามารถพิเศษ และข้อบกพร่องต่าง ๆ มาตั้งแต่เกิด จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (วัลย์ลักษณ์ พิริยะสุรวงศ์,ผู้รวบรวม , 2542:21) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จะต้องเน้นที่ผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดตามความต้องการหรือความประสงค์ของผู้เรียนเกี่ยวกับความถนัด เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัด มีวิธีการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่ , 2542:2) การที่นักเรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจเพื่อค้นพบความสามารถของตน เรียนด้วยความเข้าใจจนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับตนเองเพื่อความสุขของตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีความสุข(กิตติยวดี บุญชื้อ และคนอื่น ๆ , 2540)

ดังนั้น ในฐานะผู้สอนหรือผู้ที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณค่านอกจากจะเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่จะสอนแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนอีกด้วย กิจกรรมการเรียนการสอนในส่วนที่เรียกว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นการให้บริการหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียน โดยนักเรียน

สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด การดำเนินการได้รับความเห็นชอบสนับสนุนจาก คณาจารย์ เป็นไปตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่โรงเรียนกำหนดไว้ และไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใด ๆ อันจะมีผลให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา แต่จะส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผล สมบูรณ์ขึ้น (นันทนา เทพบริรักษ์ , 2526 : 3) ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๆ ดังนี้ คือเป็น ประสบการณ์ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร มิได้จัดขึ้นในห้องเรียนตามปกติเหมือนวิชาอื่น ๆ ใน หลักสูตร มุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเอง จัดเป็นของนักเรียน โดยนักเรียนและ เพื่อนักเรียน (ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ , 2534 : 46) ในด้านการเรียนการสอนนั้น การที่ครูมี สัมพันธภาพที่ดีต่อนักเรียนโดยปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความมีเมตตาเยยอทำให้กิจกรรมนักเรียนประสบ ผลสำเร็จมากขึ้น (Osborne , 1993) ทั้งนี้สอดคล้องกับปรัชญาของกิจกรรมนักเรียน ซึ่งส่วนหนึ่ง ของปรัชญาได้ระบุว่า เด็กต้องการมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่มั่นคง รักคนอื่นและคนอื่นรัก เมตตา ปราณี และต้องการทำกิจกรรมที่จะให้ได้พัฒนาการด้านนี้จนสมบูรณ์ (Robins , 1978 อ้างถึงใน ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ , 2534)

นอกจากนักเรียนได้มีการเรียนหนังสือตามปกติแล้ว นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นด้วยกับการให้นักเรียนทำกิจกรรมนักเรียนควบคู่กันไปเพื่อให้มีพัฒนาการครบทุกด้าน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ ซึ่งในปัจจุบันมีการบรรจุไว้ในหลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ , 2534) กิจกรรมประเทืองปัญญาก็เป็นกิจกรรม นักเรียนกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้คุณค่าแก่ผู้เรียนเช่นเดียวกัน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครจึงได้ กำหนดให้โรงเรียนกรุงเทพมหานครทุกโรงจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาตามความพร้อมของโรงเรียน ด้านบุคลากรและความสัมพันธ์กับชุมชน

กิจกรรมประเทืองปัญญามีข้อแตกต่างจากกิจกรรมนักเรียนโดยทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับ เวลาของการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมประเทืองปัญญาจัดชั่วโมงลงในเวลาเรียนมีครูเป็นผู้นำที่จัด กิจกรรม และครูสามารถเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียนได้ ส่วนกิจกรรมนักเรียนจะจัดกิจกรรมนอก เวลาเรียนและนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ทั้ง 2 กิจกรรมมีสิ่งที่คล้ายคลึงกัน คือ กิจกรรมที่จัดสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน และเป็นส่งเสริม ความรู้ ประสบการณ์จากการเรียนในเวลาเรียนปกติ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัด การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาส ทางการศึกษา (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2542 ข) จัดการศึกษาภาคบังคับอันเป็นภารกิจ หลัก (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ซึ่งมีโรงเรียนที่ทำการสอนทั้งหมด 431 โรง (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร , 2543)

นอกจากนี้ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษา 2542 กำหนดภารกิจและแนวทางการดำเนินงาน (พ.ศ.2540-2542) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ประเทืองปัญญาในด้านต่างๆ ได้แก่

ด้านนักเรียน ข้อ 6 อธิบายว่า เริ่มงานให้เป็นรูปธรรม ในการให้นักเรียนมีโอกาส เรียนเรื่องที่เป็นประโยชน์และที่นักเรียนสนใจ ขณะเดียวกันเรียนอย่างมีความสุข มีส่วนร่วมและมี ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ ให้โรงเรียนนำแนวคิดเรื่องกิจกรรมประเทืองปัญญาไปทดลองใช้

ด้านการบริหารและการจัดการระดับโรงเรียน ในส่วนของงานกิจกรรมนักเรียน ข้อ 3.7 ให้ความสำคัญโดยส่งเสริมกิจกรรมประเทืองปัญญา ให้เด็กได้เรียนด้วยความสุขทุกโรงเรียน (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร , 2542 ค)

จากรายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ในรอบปีงบประมาณ 2541 สำนักงานศึกษาได้พัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครทุกระดับ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมี งาน / โครงการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การออกระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียน
2. โครงการป้องกันการศึกษา
3. โครงการโรงเรียนสามประโยชน์
4. โครงการครูชาวต่างประเทศสอนภาษาอังกฤษนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
5. โครงการรับความช่วยเหลือจากองค์กร A Latter-Day Saint Charities(LDSC)
6. โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
7. โครงการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน
8. โครงการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
9. โครงการพัฒนาหลักสูตรสังคมเมือง
10. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
11. วิสัยทัศน์การจัดการศึกษาของคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครสู่การปฏิบัติ

สำหรับโครงการพัฒนาหลักสูตรสังคมเมืองนั้น เป็นโครงการตามนโยบายผู้บริหาร กรุงเทพมหานครเพื่อปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเมือง โดยกำหนดให้ ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาวันละ 1-2 ชั่วโมง มีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อขยาย ประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็ก ทั้งนี้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายพิจิตต รัตตกุล ได้เล็งเห็น ความสำคัญและต้องการให้นักเรียนในกรุงเทพมหานครเรียนอย่างมีความสุข และได้มีนโยบายเรื่อง กิจกรรมประเทืองปัญญาให้โรงเรียนทุกโรงถือปฏิบัติ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จึงได้จัดประชุมทางวิชาการ โดยเชิญ สุมณ อมรวิวัฒน์ มาชี้แจงความเข้าใจเรื่องการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาให้กรรมการศูนย์วิชาการ เขต ๆ ละ 5 คน นักวิชาการและศึกษานิเทศก์ แล้วให้นักวิชาการและศึกษานิเทศก์ได้ศึกษาดูงาน

กิจกรรมประเทืองปัญญาที่โรงเรียนราชวินิต (ประถม) เพื่อหาแนวทางการจัดทำคู่มือ พร้อมทั้งตารางการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาให้แก่โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และได้จัดประชุมคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อระดมความคิดอีกทั้งแนวทางในการจัดหลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเมืองของกรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2541ก) โดยเริ่มปฏิบัติตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 และมีการสำรวจสภาพการจัดกิจกรรมพร้อมทั้งติดตามการดำเนินงานเรื่อยมา ในปี 2542 สำนักการศึกษาได้ซักซ้อมความเข้าใจแนวปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. กิจกรรมประเทืองปัญญา เป็นกิจกรรมที่ทุกโรงเรียนต้องจัดโดยถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนองเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตร สามารถนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้
2. การจัดกิจกรรม โรงเรียนต้องจัดให้มีชั่วโมงกิจกรรมประเทืองปัญญาทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย โดยการจัดชั่วโมงต้องอยู่ในเวลาช่วงพัก ไม่ให้ไปเพิ่มภาระให้ครูและสร้างความเครียดให้นักเรียนที่ต้องใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
3. ลักษณะกิจกรรม ต้องเป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่หลากหลาย ไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่ใช้การสอนซ่อมเสริม และไม่ถูกบังคับให้จัดตามระดับชั้นเรียน หรืออยู่แต่เฉพาะในห้องเรียนเดิม แต่ควรจัดตามวัยและพัฒนาการของนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนควรได้เลือกตามความสนใจ
4. ช่วงเวลาของการจัด โรงเรียนสามารถจัดช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในแต่ละวันได้ตามความเหมาะสม (ไม่จำเป็นต้องเป็นชั่วโมงสุดท้ายของวันเท่านั้น) (สำนักการศึกษา , “หนังสือที่ กท. 3004 / 3542 ,” 28 พฤษภาคม 2542ก)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการปฏิบัติ ในด้านปรัชญา หลักการ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประเทืองปัญญา การบริหารกิจกรรมประเทืองปัญญา การดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา และการสนับสนุนการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ตลอดจน ปัญหาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วยในปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดในเรื่องนี้มาก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลไปแก้ไขปรับปรุงและเป็นแนวทางในการดำเนินงานกิจกรรมประเทืองปัญญา ซึ่งเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานครในด้านปรัชญา หลักการ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประเทืองปัญญา การบริหาร กิจกรรมประเทืองปัญญา การดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา และการสนับสนุนการจัด กิจกรรมประเทืองปัญญา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ครอบคลุมการจัดกิจกรรมและปัญหาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 ปรัชญา หลักการ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประเทืองปัญญา
 - 1.2 การบริหารกิจกรรมประเทืองปัญญา
 - 1.3 การดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา
 - 1.4 การสนับสนุนการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร
 - 2.2 บุคลากรชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และบุคลากรชุมชนของโรงเรียนที่จัดกิจกรรม ประเทืองปัญญาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานครตามสภาพที่เป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง กิจกรรมในโครงการพัฒนาหลักสูตรสังคมเมือง ตามนโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาหลักสูตรที่หลากหลาย ตามความถนัด ความสนใจของตน เรียนอย่างมีความสุข ไม่เครียด รวมทั้งเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบ “ลดเวลาสอน เพิ่มเวลาเรียนรู้” และต้องเรียนในเวลาเรียนตามปกติ

การจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียน ครู และบุคลากรชุมชน ในการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาให้นักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครในด้านปรัชญา หลักการ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ประเทืองปัญญา การบริหารกิจกรรมประเทืองปัญญา การดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา และการสนับสนุนการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา

ปรัชญา หลักการ และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง ปรัชญาพื้นฐาน หลักการพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา

ปรัชญาพื้นฐาน หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากร ชุมชนในการนำปรัชญาของกิจกรรมประเทืองปัญญาไปปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตาม ความถนัดและความสนใจ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และครูจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นชีวิตจริงและจินตนาการ

หลักการพื้นฐาน หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากร ชุมชนในการนำหลักการของกิจกรรมประเทืองปัญญาไปปฏิบัติ คือนักเรียนเกิดการเรียนรู้ นักเรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ตลอดชีวิต นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อครูใช้วิธีการจัดกิจกรรม และใช้สื่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ครูและศิษย์เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน และโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย

วัตถุประสงค์ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรชุมชน ในการนำวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประเทืองปัญญาไปปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนมีสิทธิเลือกตาม ความสนใจ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และชุมชน นักเรียนเป็นคน ที่มีคุณภาพ การใช้กิจกรรมช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นโดยไม่เครียด การสร้างความสัมพันธ์ อันดีต่อกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และบุคลากรชุมชน

การบริหารกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติตามขั้นตอน และแนวทางการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดเวลาเข้าร่วม กิจกรรม การจัดเอกสารและสื่อ การจัดกลุ่มนักเรียน การจัดอาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ และการประเมินผล

การดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติตาม ขั้นตอนและแนวทางการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ซึ่งได้แก่ การจัดสภาพการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์ การมีส่วนร่วม และการวัดผลการเรียนรู้

การสนับสนุนการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง การสนับสนุน การดำเนินการ การนิเทศและติดตามผล และการรับความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา หมายถึง สภาพหรือสิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรคของการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ อาจารย์ใหญ่ หรือ ครูใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ครูสายปฏิบัติการสอนที่ได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมประเทืองปัญญา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2543 - 2544

บุคลากรชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้นำชุมชน หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน หรือ กรรมการโรงเรียน หรือผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและมีการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา จำนวน 431 โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจาก วารสาร หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ข้อมูลในการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษา ศึกษาสถิติ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และใช้วิธีการสังเกตจากการจัดกิจกรรม และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหารโรงเรียน 2 คน ครู 2 คน และนักเรียน 10 คน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. ประชากรและตัวอย่างประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน และบุคลากรชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาของโรงเรียนประถมศึกษา 431 โรงเรียน

2.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 228 คน ครูผู้จัดกิจกรรมประเทืองปัญญานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 234 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 702 คน และบุคลากรชุมชนจำนวน 6 คน รวมจำนวนทั้งหมด 1,170 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ประเภท จำนวน 8 ฉบับ ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน

3.2 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบสัมภาษณ์บุคลากรชุมชน

3.3 แบบสังเกต จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา

4. จัดทำโครงสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดแต่ละด้านของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาเนื้อหา โดยตรวจความครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสอดคล้องของเนื้อหา และความถูกต้องของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายของข้อความ จากนั้นนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบางแค (เมืองสังวาลย์อนุสรณ์) โรงเรียนวัดสุวรรณ และโรงเรียนบางไผ่ (บ้านนายพันแก้วขาว) สำหรับการนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้นั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน และบุคลากรชุมชน จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน จากโรงเรียน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบางแค (เมืองสังวาลย์อนุสรณ์) และโรงเรียนวัดสุวรรณ ส่วนแบบสังเกตครูในการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้โดยสังเกตการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ครั้ง จากโรงเรียนบางแค (เมืองสังวาลย์อนุสรณ์) และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ครั้ง จากโรงเรียนบางไผ่ (บ้านนายพันแก้วขาว) แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งและรับคืนทางไปรษณีย์ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองในวันที่นัดสัมภาษณ์และสังเกต พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมประเทืองปัญญา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ เรียบเรียง เนื้อหาแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย และความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรม และนำไปใช้ในการจัด กิจกรรมประเทืองปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย